

Дунська Алла Рашидівна,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту
НТУУ «Київський політехнічний інститут»

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕОРІЙ ЦИКЛІЧНОСТІ ТА КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ДЛЯ ПРОГНОЗУВАННЯ НАПРЯМІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЦЕЛЮЛОЗНО-ПАПЕРОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті визначено та досліджено два основних підходи до прогнозування інноваційного розвитку промислових підприємств: теорія циклічності та теорія конкурентних переваг. Обґрунтована необхідність урахування галузевої специфіки підприємств при прогнозуванні їхнього інноваційного розвитку. Базові теоретичні концепції використані для прогнозування розвитку целюлозно-паперової промисловості. Автором запропонована класифікація інноваційних типів підприємств, що сприятиме формуванню напрямку інноваційного розвитку.

Ключові слова: інновація, інноваційний розвиток, інноваційний механізм, галузь, промислове підприємство.

Постановка проблеми. Фундаментом економічного зростання та соціального розвитку країни є промислові підприємства. Від якості їхнього функціонування та результатів діяльності, від рівня інноваційності залежить не лише стан національної економіки, а й можливості нашої країни ввійти в спільноту економічно розвинутих країн, інтегруватися у світовий економічний простір.

Структуру промислового виробництва сьогодні можна визначити як неефективну. Більше 2/3 загального обсягу промислової продукції формується за рахунок галузей, що виробляють сировину, матеріали та енергетичні ресурси. Галузі, які відзначаються високим рівнем інноваційності, наприклад машинобудування, мають досить невелику частку в структурі промисловості порівняно з промислово розвиненими країнами.

Більш прогресивною стає галузева структура світової промисловості, у якій перші місця посідають: машинобудування (40 % всієї продукції), хімічна промисловість (більше 15 %), харчова (14 %), легка промисловість (9 %), металургія (7 %). Найбільш швидкозростаючою галуззю залишаються електронна й електротехнічна промисловість [1].

Ситуація в економіці ускладнюється також кризовим станом в інноваційній сфері в Україні. «Готовність» національної економіки та суспільства до інноваційного розвитку складається з комплексу чинників, які лежать у науково-технічній, виробничій, фінансовій, кадровій, природно-ресурсній, соціальній, політико-регуляторній сферах. Стабільне скорочення реальних обсягів фінансування науково-технічного комплексу та відсутність дієвої державної науково-технічної політики не дають підстав для висновку про наявність реального підґрунтя для переходу до інноваційної моделі розвитку. Реформування науково-технічного комплексу побудовано за принципами частих змін цілей та завдань, без урахування загальновідомих факторів функціонування та розвитку науково-технічного потенціалу: активної та передбачуваної державної підтримки, формування попиту на наукові досягнення з боку реального сектору економіки тощо.

У цьому контексті слід зауважити, що навіть найдосконаліші засоби державної підтримки інноваційної діяльності виявлятимуть свою неефективність у разі збереження в країні макроекономічного середовища, несприятливого для розвитку і поширення інновацій. Фундаментальні причини низької ефективності державної

політики в інноваційній сфері слід шукати в особливостях економічної ситуації, яка складається в Україні. Хронічне невиконання нормативних актів щодо активізації науково-технічної та інноваційної діяльності свідчить про наявність певних об'єктивних системних перешкод, без подолання чи, принаймні врахування яких досягти ефективності інноваційної політики неможливо. Зазначені перешкоди призводять до руйнування цілісності інноваційного процесу з подальшим уповільненням розвитку та занепадом його складових.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інноваційного розвитку не нові як для світової, так і для української науки. Ґрунтовно проблематика інноваційного розвитку досліджувалася в роботах таких вітчизняних науковців, як О.І. Амоша [2], А. Гальчинського [3], А.В. Гриньова [4], М.П. Войнаренка [5], С.М. Ілляшенка [6], Г.І. Калитича [7], Л.І. Федулової [8] та зарубіжних фахівців: Р. Акоффа [9], П. Друкера [10], П. Завліна [11], М. Портера [12], Б. Твіса [13], Й. Шумпетера [14] та інших. Велика увага в роботах зазначених авторів приділена дослідженню функціонування інноваційної діяльності на макроекономічному рівні, докладно обґрунтована можливість використання інновацій як рушійної сили розвитку економіки, розглянуті статичні та динамічні моделі економічного розвитку. Роботи цих науковців складають методологічний фундамент для подальших досліджень у напрямку конкретизації окремих аспектів інноваційного розвитку промислових підприємств.

Виділення не вирішених раніше питань. Однак необхідно відзначити, що на сьогоднішній день досить мало досліджень, де враховується вплив галузевої специфіки, хоча особливості галузі можуть мати вирішальну роль при формуванні й використанні інструментів інноваційного розвитку. Так, визначальна роль галузевого фактора при виборі пріоритетних напрямків розвитку як на державному рівні, так і на рівні окремого підприємства, підкреслювалася в роботах таких відомих учених, як М. Портер, Х. Віссема, І. Ансофф, Б. Карлоф тощо [12; 15; 16; 17].

Окремо слід назвати українських науковців, роботи яких зосереджені на питаннях інноваційного розвитку окремих галузей, а саме А.П. Гречан, І.В. Федулову [18; 19] та інших.

І. Ансофф відзначає, що відносні розміри інвестицій у дослідження та розробки залежать від специфіки галузі і мають суттєві організаційні наслідки: «Висока частка витрат на НДДКР характерна для технологічно інтенсивних галузей та виробництв: фармацевтика, хімія, електроніка, низька – для технологічно неінтенсивних галузей: харчової, деревообробної, цементної» [16, с. 164].

Метою статті є виділення й дослідження підходів до прогнозування інноваційного розвитку промислових підприємств з урахуванням впливу галузевої специфіки.

Викладення основного матеріалу дослідження. Одним із ключових факторів, що мають бути враховані як у моделі інноваційного розвитку країни, так і при прогнозуванні інноваційного розвитку промислових підприємств є галузева специфіка підприємств, оскільки для різних галузей властиві різні базові технології, а відповідно й різні інтенсивність і результативність досліджень і розробок, запровадження нових технологій, освоєння інноваційної продукції. Ураховуючи те, що інноваційна діяльність – це не одноразова подія впровадження певної новинки або технології, а цілеспрямована система заходів, що охоплюють процес розроблення, впровадження та розповсюдження новинки, особливу увагу для розвитку окремих галузей промисловості слід приділити формуванню інноваційного механізму розвитку підприємств, підґрунтям для формування якого є базові підходи до прогнозування інноваційного розвитку промислових підприємств, а також галузева специфіка підприємств.

На сьогодні можна виділити два найбільш вагомих підходи, які можуть бути використані для прогнозування інноваційного розвитку різних галузей економіки:

1. Теорія циклічності.
2. Теорія конкурентних переваг.

Головною ідеєю *теорії циклічності* є наявність циклічних змін економічної кон'юнктури, які виражаються в регулярних коливаннях ділової активності. Передумовою виникнення коливальних процесів є певна подія або явище, яке задає подальший темп розвитку. Теоретичне підґрунтя теорії циклічності сформували роботи К. Жюгляра, який розробив теорію промислових циклів тривалістю 6-13 років, Дж. Кітчина, який довів існування короткострокових циклів тривалістю 2-3 роки, С. Кузнеца, який виділив так звані «будівничі цикли» тривалістю 15-20 років, Н. Кондратьєва, який емпірично обґрунтував існування довгострокових циклів тривалістю 50-60 років. Дослідженням економічних циклів займалися також такі видатні вчені як, Д. Кейнс, К. Маркс, М. Туган-Барановський, Й. Шумпетер, С. Глазьев, Ю. Яковець та інші.

Головною відмінністю наукових робіт у галузі теорії циклічності є різні підходи дослідників до визначення причин, що викликають нову хвилю, новий цикл.

Так, Й. Шумпетер вважав, що причиною динамічних змін є вторгнення новатора, «динамічного підприємця», який відволікає фактори виробництва від існуючих каналів, відкриває початок нової динамічної фази. Отже, на думку Й. Шумпетера, передусім необхідно дбати про найбільш перспективні форми підприємництва в таких сферах, як високі технології і науково-технічний прогрес та вирішення гуманітарних, екологічних проблем тощо.

М. Туган-Барановський вважав, що періодична зміна підйомів і спадів промисловості викликається не законами споживання, а законами виробництва. Виробництво розширюється в роки піднесення не тому, що в даний час зростає споживання, а навпаки, споживання саме тому й зростає, що розширюється виробництво [20, с. 56; 21, с. 22].

Незважаючи на свою значущість, праці Й. Шумпетера і М. Туган-Барановського мали більш описовий, інтуїтивний характер. Проблеми, що залишилися невирішеними в роботах цих дослідників, найбільш успішно вдалося вирішити російському вченому М.Д. Кондратьєву, який є автором теорії довгих хвиль або великих циклів кон'юнктури. Незважаючи на певні обмеження використання цієї теорії (автор окремо відмічає, що його «дослідження належать до умов капіталістичного суспільства» [22, с. 341] та винайдена ним теоретична крива лише «відображає тенденцію емпіричного ряду» [22, с. 348]), вона є видатним надбанням світової економіки, оскільки побудована саме на використанні статистичного підходу (чого не було в Й. Шумпетера).

Відповідно до робіт М. Кондратьєва, [22] циклічні коливання у виробництві, послідовна зміна стадій пошкваллення виробництва, підйом, криза перевиробництва, яка переходить у стадію депресії, нерозривно пов'язані з науково-технічним прогресом тими чи іншими інноваціями. При чому, як відмічав М. Кондратьєв, якщо зростаюча хвиля великого циклу пов'язана з оновленням та розширенням виробничої бази, з радикальними змінами у виробничих силах суспільства, то період спаду великого циклу характеризується активізацією інноваційної діяльності, розвиток якої реалізується в докорінному оновленні технологій та обладнання, створенні нових виробництв і галузей, поступово відбувається зміна технологічної парадигми, що в кінцевому разі виводить країну з кризи [22, с. 371].

Пізніше зміну ділових циклів почали зв'язувати зі зміною технологічних укладів.

Розділ 4 Проблеми управління інноваційним розвитком

Докладно концепція розвитку економіки як зміна технологічних укладів викладена С.Ю. Глазьевим у роботі «Теорія довгострокового техніко-економічного розвитку» (1993 р.). Автор наводить такі часові інтервали технологічних укладів (табл. 1) [23, с. 96-97].

Таблиця 1 – Часові інтервали технологічних укладів за С.Ю. Глазьевим

Період домінування	Номер технологічного укладу				
	1	2	3	4	5
	1770-1830 роки	1830-1880 роки	1880-1930 роки	1930-1980 роки	від 1980-1990 років до 2030-2040 років

Теорія циклічного розвитку економіки пояснює періодичні кризові стани в галузях промисловості й обґрунтовує необхідність активізації інноваційної діяльності для стимулювання нової зростаючої хвилі. Ця теорія може стати інструментом прогнозування інноваційного розвитку окремих галузей промисловості з урахуванням специфіки кожної окремої галузі, зрілості галузі та інтенсивності інноваційної діяльності в галузі.

Для підтвердження цього спробуємо за допомогою цієї теорії спрогнозувати інноваційний розвиток целюлозно-паперової промисловості. На підставі даних літературних джерел [24, 25] нами були проаналізовані терміни здійснення найбільш радикальних відкриттів у цій галузі. За базові часові інтервали взято великі цикли кон'юнктури М.Д. Кондратьєва [22] з урахуванням технологічних укладів, що виокремлені С.Ю. Глазьевим [23]. Порівняння великих циклів кон'юнктури М.Д. Кондратьєва із зазначеними датами революційних відкриттів та винаходів і піками ділової активності в целюлозно-паперовій промисловості показало, що розвиток світової ЦПП підтверджується теорією циклічності (рис. 1).

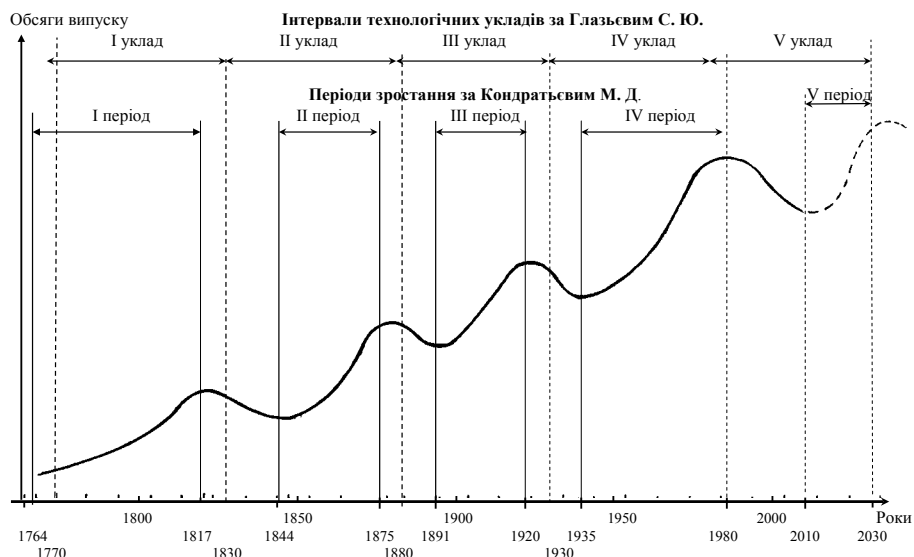

Рисунок 1 – Історичне дослідження періодів виникнення радикальних винаходів у світовій целюлозно-паперовій промисловості

Перша хвиля (період зростання першої хвилі за М. Кондратьєвим припадає на роки промислової революції та охоплює інтервал приблизно з 1764 по 1795 рік, триває зростання до 1810-1817 років, за С. Глазьєвим – це початок першого технологічного укладу): 1774 рік – шведський хімік Карл Вільгельм Шеєле відкрив обезбарвлюючу властивість хлору; 1798 рік – на англійських фабриках для віджиму та розгладжування сирого листа паперу вперше стала використовуватися валкова машина – каландр; 1799 рік – у Франції Луї Робер винайшов папероробну машину, яка здійснила революцію в паперовому виробництві, тому що дозволила замінити ручний відлив паперових матеріалів машинним; 1805 рік – Іосиф Брама сконструював циліндрову машину; 1807 рік – великим досягненням, що сприяло значному спрощенню процесу виготовлення паперу, стала пропозиція П. Іллінга проклеювати папір безпосередньо в паперовій масі, замість поверхневого проклеювання кожного окремого листа.

Друга хвиля (початок зростання припадає на роки з 1844-1855 до періоду 1870-1875, за С. Глазьєвим – це початок другого технологічного укладу): 1844 рік – саксонський ткач В.-Г. Келлер винайшов технологію виготовлення механічної деревинної маси, а трохи пізніше Г. Фельтер розробив дефібрер для її отримання; 1856 рік – Кінгслендом був винайдений перший дисковий млин; 1857 рік – англійцю Ф.Б. Хаутону вдалося шляхом обробки деревинної тріски каустичною содою отримати целюлозу, яка відразу знайшла своє застосування у виробництві паперу; 1858 рік – з'явився конічний млин, який принципово не відрізняється від сучасних млинів. 18 травня 1858 року І. Жордан і Т. Євстіц отримали патент на винахід млина; 1866 рік – американський хімік Б.Х. Тігельман почав виробляти доброякісний і дешевий папір, зваривши з деревини сульфатну целюлозу; 1872 рік – у конічних млинів почали застосовувати ножі з хромованої сталі, які могли використовуватися значно довше.

Третя хвиля (початок її починається в 1891-1896 роках і триває до періоду 1914-1920 років, за Глазьєвим – це приблизно початок третього технологічного укладу): 1888 рік – у Німеччині Ягенберг запатентував оригінальний пристрій, що являв собою конічний млин, пристосований для циклічного розмелу; 1907 рік – Пфаром був розроблений метод визначення витрат енергії на розмел маси в ролах; 1908 рік – створення електричного привода папероробної машини, який замінив громіздкий груповий привід із ремінною передачею; 1911 рік – заміна простих лінійок для напуску маси на сітку напірним ящиком високого тиску.

Якщо методом екстраполяції продовжити тенденцію, що була досліджена за допомогою теорії циклічності, то можна припустити, що в наш час світова целюлозно-паперова промисловість знаходиться в стані уповільненого зростання, яке буде продовжуватися до 2030-2040 років. Початок наступної зростаючої хвилі почнеться приблизно в 2045 році і цьому мають передувати певне радикальне відкриття, винахід, зміна.

Ураховуючи зрілість целюлозно-паперової промисловості, спеціалісти [26; 27] вважають, що ймовірність появи нового радикального відкриття найближчим часом, яке б дало поштовх новій хвилі, є досить низькою. Проте дослідження автора свідчать, що поштовхом для нової хвилі можуть стати інновації не в базових технологічних принципах, які винайдені ще в XIX ст., а інновації в ресурсах, що використовуються в паперовому виробництві, пошук видів паперу з новими властивостями.

Підтвердження теорії циклічності в рамках целюлозно-паперової промисловості обумовлює можливість її використання для довгострокового прогнозування розвитку галузі.

Родоначальником *теорії конкуренції* можна по праву визнати М. Портера. Розвиток

стратегічного менеджменту на основі положень, запропонованих М. Портером, запропонована ним модель галузевого структурного аналізу привели до того, що визнання впливу галузевої структури на успіх підприємства набуло характеру парадигми.

На початковому етапі дослідження, що проводились у рамках цієї теорії, стосувалися визначення показників галузевої ефективності, рівня галузевої рентабельності та впливу вхідних бар'єрів у галузь на рівень конкуренції в ній. Природно, що найбільш привабливими галузями є ті, що мають найвищий рівень рентабельності. Аналіз макроекономічних показників нашої країни свідчить, що економіка України характеризується надзвичайно низькою рентабельністю. Так, за даними Державного комітету статистики, рівень рентабельності економіки України коливається на рівні 4-5 %. Найбільш рентабельними видами економічної діяльності є оптова торгівля та посередництво, фінансова діяльність, транспорт і зв'язок. Відтак більшість потенційних інноваційних ресурсів концентрується саме в цих сферах. Майже половина промислових підприємств демонструють збитки. Зрозуміло, що реальний рівень прибутковості української економіки дещо вищий з огляду на поширене явище штучного заниження прибутків з метою приховування податків. Проте приховані прибутки, якщо виводяться з офіційного обігу, вилучаються тим самим з інноваційного та інвестиційного процесів.

Отже, складається парадоксальна ситуація, коли високотехнологічні й наукоємні галузі володіють в Україні найнижчими фінансовими ресурсами до здійснення інновацій, що поглиблює спеціалізацію України на товарах найнижчого ступеня переробки та сировинних товарах.

Подальший розвиток теорії конкуренції відбувався на основі моделі галузевого структурного аналізу і був зроблений основний висновок, що галузь з високою інтенсивністю конкуренції визнається не привабливою. Однак ця модель має дуже обмежене використання, оскільки за її допомогою можна визначити лише загальний стратегічний напрямок.

Дослідження в галузі розроблення стратегічних інструментів, які дозволили б давати більш конкретні рекомендації підприємствам щодо розроблення стратегії, привели до створення матриці конкурентних переваг. При завоюванні конкурентної переваги головною роллю належить самому підприємству, конкурентам та клієнтам. Ці три елементи створюють основу стратегічного трикутника, який може розглядатися як вихідна база для ідентифікації переваг [28].

У загальному вигляді можна виділити три вимоги, яким повинні відповідати певні параметри переваги, щоб її можна було б охарактеризувати як конкурентну [28]:

- здатність забезпечити підприємству ринкове положення, що на довгий період часу буде відрізняти його від конкурентів (унікальний збутовий проект);
- спрямованість на специфічні запити клієнта, що дозволяє принести релевантну користь цільовій групі споживачів;
- опора на специфічні, оригінальні здатності та ресурси підприємства, які не підлягають імітації з боку конкурентів.

В основу розроблення матриці конкурентних переваг покладені два показники: кількість переваг та величина переваг (рис. 2).

Розробники матриці передбачають, що визначення належності підприємства до одного з типів галузей дасть можливість не лише визначити загальну успішність діяльності підприємства, але й обрати ринкову стратегію. Безумовно, найбільш успішним вважається квадрат «Спеціалізація», куди належать галузі, у яких

підприємства не лише мають багато конкурентних переваг, але й розмір цих переваг значний. Використання цієї моделі для целюлозно-паперової промисловості дає можливість віднести зазначену галузь до квадрата «Фрагментація», оскільки модифікації відносно стабільних основних виробничих принципів дозволяють підприємствам отримувати достатньо велику кількість конкурентних переваг, однак величина цих переваг незначна.

		Величина переваги	
		<i>мала</i>	<i>велика</i>
Кількість можливих переваг	<i>велика</i>	ФРАГМЕНТАЦІЯ	СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ
	<i>мала</i>	ПАТОВА СИТУАЦІЯ	ОБ'ЄМНІСТЬ

Рисунок 2 – Матриця конкурентних переваг

Рекомендації розробників матриці відносно цього сегмента такі:

- концентрувати зусилля на специфічному ринковому сегменті;
- бажані пошуки інноваційного підходу до обробки ринку, оскільки для завоювання параметри переваги не дозволяють здобути більш значні переваги [28].

Використання теорії циклічності й теорії конкурентних переваг як фундаментальних підходів до прогнозування інноваційного розвитку галузі визначили для нашого об'єкта дослідження – целюлозно-паперової промисловості – необхідність активізації інноваційної діяльності, накопичення капіталу та знань і досвіду, щоб підготувати базу для наступної зростаючої хвилі і щоб не допустити технологічного розриву з економічно й технологічно розвиненими країнами.

Результативність інноваційної діяльності в галузі залежить не лише від загальної атмосфери в цій сфері країни, а в першу чергу від цільової орієнтації підприємств, їхнього інноваційного потенціалу, масштабів та характеру інноваційної діяльності. Сукупність зазначених параметрів дозволяє класифікувати підприємства, що орієнтуються на впровадження інновацій, за різними типами.

Нами пропонується типізувати підприємства галузі залежно від глибини новинок, що створюються. Саме такий підхід враховує наявний інноваційний потенціал підприємства й дозволяє сформулювати напрямок інноваційного розвитку підприємства. Отже, виділяємо такі типи інноваційних підприємств:

1. *Відновлення первісних властивостей продуктів та процесів.* Підприємство здійснює нововведення, які можуть лише відновлювати вже існуючі властивості продуктів та процесів виробництва. Досить низька ймовірність нових продуктів та низька ймовірність появи їх у майбутньому.

2. *Збільшення продуктивності діючих процесів.* Положення підприємства стабільне лише відносно вузької групи продукції, що піддається модернізації.

3. *Перегрупування елементів виробничої системи.* Створення нових продуктів обумовлено змінами в організації виробництва, комбінацією існуючих на даному виробництві елементів.

4. *Створення адаптаційних інновацій.* Оновлення додаткових елементів виробничої системи.

5. *Здійснення часткового оновлення всієї виробничої системи з метою покращення окремих елементів продукту.*

6. *Розроблення нових продуктів та технологій на базі наявної виробничої структури.*

7. Створення нових продуктів та технологій на основі якісної зміни базової концепції.

8. Створення нових родів техніки та технологій. Найвищий рівень здійснення інноваційної діяльності, який забезпечує стійку конкурентну перевагу.

Кожний із перелічених типів інновацій, що реалізуються, не виключає інші й може існувати паралельно з ними.

Класифікація вітчизняних целюлозно-паперових підприємств на основі запропонованої типології дозволяє віднести більшість підприємств галузі до 1-го та 2-го класів, тобто підприємства в основному спрямовують свої зусилля в основному на поточне поліпшення якості традиційних продуктів та підвищення продуктивності виробничих процесів.

Найбільші підприємства галузі, такі, як Жидачівський ЦКК, Київський КПК, Малинська ПФ, за деякими видами продукції можна віднести до 3-го та 4-го класів. Жодне підприємство галузі на сьогоднішній день не забезпечує конкурентну перевагу такого рівня, щоб його можна було б віднести до 8-го класу.

Це підкреслює необхідність активізувати інноваційну діяльність паперових підприємств за рахунок розроблення інструментів, засобів та конкретних заходів, які б посилили інноваційну діяльність та інноваційну сприйнятливість підприємств та дозволили вийти на шлях сталого розвитку.

З точки зору експертів сприйнятливість фірми до інновації визначається:

- її технологічною специфікою (ступенем інтегрованості технологічного процесу й можливістю його вдосконалення);
- місткістю ринку й перспективами продукту;
- фінансовим становищем підприємства;
- технологічними можливостями підприємства (наявністю технологічної бази для інновації);
- стратегією підприємства;
- суб'єктивними чинниками (підприємливість та гнучкість керівництва);
- віком підприємства.

Головний фактор, на який можна й потрібно впливати з метою забезпечення сталого розвитку на основі конкурентних переваг, – це стратегія підприємства, яка має бути розроблена в контексті інноваційної моделі розвитку економіки.

Стратегічний суспільний ефект інновацій полягає в тому, що вони:

- прискорюють зростання продуктивності факторів виробництва, що важливо за умов дефіцитності принаймні одного з них;
- забезпечують прискорення зростання обсягів виробництва;
- прискорюють структурні зрушення, сприяють перерозподілу ресурсів на перспективні напрями суспільно-економічного розвитку;
- поліпшують статус країни в глобальній економіці та національну конкурентоспроможність.

Висновки з дослідження. Отже, проведені дослідження довели адекватність використання теорії циклічності та теорії конкуренції для прогнозування інноваційного розвитку окремої галузі. Обидва підходи дозволяють визначити інноваційний розвиток як єдиний шлях для забезпечення стійких конкурентних переваг підприємств галузі як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Визнання інноваційного характеру розвитку галузі має зорієнтувати підприємства на пошук можливостей для фінансування короткострокових досліджень, імітаційних інновацій та модифікацій

існуючих продуктів та технологій, що дадуть змогу дещо покращити якість існуючих продуктів. Специфіка паперового виробництва сприяє тому, що навіть незначні за обсягами фінансування інновації поточного характеру можуть привести до суттєвого покращення технічних характеристик продукції. Але при цьому завжди слід пам'ятати, що короткострокові пріоритети не зможуть гарантувати довгострокового розвитку та успіху на ринку. Підтвердження того, що інновація є визначальним фактором розвитку світової економіки, і зокрема світової паперової промисловості, обумовлює необхідність розробки та впровадження механізмів управління інноваційною діяльністю як на державному рівні, так і на рівні окремого підприємства.

Подальші дослідження потрібно спрямувати в напрямку дослідження і формування відповідних інноваційних механізмів оновлення економіки країни й окремих галузей промисловості з метою забезпечення системного інноваційного розвитку.

1. Концепція загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України на період до року. Проект [Електронний ресурс] // Міністерство промислової політики України. – Режим доступу: http://industry.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=57967&cat_id=57966.
2. Державна підтримка та перспективи інноваційного розвитку і структурних перетворень вугільної промисловості України : монографія / О.І. Амоша [та ін.] ; НАН України, Ін-т економіки пром-сті . – Донецьк : ІЕП НАН України, 2009. – 325 с.
3. Гальчинський А. Україна: наука та інноваційний розвиток / А. Гальчинський, В. Геєць, В. Семиноженко. – К. : [б. в.], 1997. – 66 с.
4. Гриньов А.В. Управління інноваційним розвитком промислових підприємств у глобальному середовищі : монографія / А.В. Гриньов, Т.В. Деділова // Харківський національний автомобільно-дорожній ун-т. – Х. : ХНАДУ, 2008. – 148 с.
5. Інноваційний розвиток підприємств за умов ринку: аналіз та оцінки : монографія / М.П. Войнаренко, А.В. Череп, Л.Г. Олейнікова, О.Г. Череп. – Хм : ХНУ, 2010. – 444 с.
6. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : навчальний посібник / С.М. Ілляшенко. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2003. – 278 с.
7. Калитич Г.І. Науково-технологічний та інноваційний розвиток: концепції, моделі, рішення : з дод. CD-Rom / Г.І. Калитич, К.М. Коржавін. – К. : УкрІНТЕІ, 2008. – 268 с.
8. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / Л.І. Федулова [та ін.] ; ред. Л.І. Федулова ; НАН України, Інститут економічного прогнозування. – К. : Основа, 2005. – 550 с.
9. Акофф Р.Л. Планирование будущего корпорации / Р.Л. Акофф; пер. с англ. – М. : Сирин, 2002. – 256 с.
10. Друкер П.Ф. Задачи менеджмента в XXI веке / П.Ф. Друкер; пер. с англ. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2000. – 272 с.
11. Инновационный менеджмент : справочное пособие / П.Н. Завлин [и др.] ; ред. П.Н. Завлин [и др.]. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Центр исследований и статистики науки, 1998. – 567 с.
12. Портер М.Э. Конкуренция / М.Э. Портер; пер. с англ. – СПб. : Издательский дом «Вильямс»; М.; К. : [б.и.], 2003. – 495 с.
13. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями / Б. Твисс. – М. : Экономика, 1989. – 281 с.
14. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития: дослідж. прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та екон. циклу / Й.А. Шумпетер; пер. з англ. Василя Старка. – К. : Києво-Могилянська академія, 2011. – 242 с.
15. Виссема Х. Стратегический менеджмент и предпринимательство: возможности для будущего процветания / Х. Виссема. – М. : Издательство «Финпресс», 2000. – 272 с.
16. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М. : Экономика, 1989.
17. Карлоф Б. Деловая стратегия: концепция, содержание, символы / Б. Карлоф; пер. с англ. – М. : Экономика, 1991.

Розділ 4 Проблеми управління інноваційним розвитком

18. Гречан А.П. Інноваційний розвиток легкої промисловості України / А.П. Гречан. – К. : КНУТД, 2004. – 268 с.
19. Федулова І.В. Обґрунтування напрямів інноваційного розвитку підприємств хліборобної галузі : монографія / І. В. Федулова. – К. : НУХТ, 2009. - 512 с.
20. Туган-Барановский М.И. Избранное. Периодические кризисы. Общая теория кризисов / М.И. Туган-Барановский. – М. : Наука, «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭП), 1997. – 574 с.
21. Горкіна Л.П. М. Туган-Барановський в економічній теорії та історії / Л.П. Горкіна. НАН України, Інститут економіки. – К. : 2001. – 268 с.
22. Кондратьев Н.Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения. Избранные труды / Н.Д. Кондратьев. – М. : ЗАО «Издательство «Экономика», 2002. – 767 с.
23. Глазьев С.Ю. Теория долгосрочного технико-экономического развития / С.Ю. Глазьев. – М. : ВладДар, 1993. – 310 с.
24. Студінський В.А. Паперова промисловість України: XVI – XX століття : монографія / за наук. ред. Б.І. Андрусишина. – Житомир : Вид-во «Волинь», 2000. – 256 с.
25. Фляте Д.М. Технология бумаги / Д.М. Фляте. – М. : «Лесная промышленность», 1988. – 440 с.
26. Осипов П.С. Научные исследования в области повышения технического уровня и конкурентоспособности продукции целлюлозно-бумажного производства / П.С. Осипов // Сборник докладов конференции PAPER-FOR RUSSIA. – 2000. – С. 12-18.
27. Чуйко В.А. Особенности развития целлюлозно-бумажной промышленности России на современном этапе / В.А. Чуйко // Сборник докладов конференции PAPER-FOR RUSSIA. – 2000. – С. 6-11.
28. Йеннер Т. Маркетинговое планирование / Т. Йеннер. – Харьков : Изд-во гуманитарного университета, 2010. – 276 с.

A.P. Dunskaia

Применение теорий цикличности и конкурентных преимуществ для прогнозирования направлений инновационного развития целлюлозно-бумажной промышленности

В статье определены и исследованы два основных подхода к прогнозированию инновационного развития промышленных предприятий: теория цикличности и теория конкурентных преимуществ. Обоснована необходимость учета отраслевой специфики предприятий при прогнозировании их инновационного развития. Базовые теоретические концепции использованы для прогнозирования развития целлюлозно-бумажной промышленности. Автором предложена классификация инновационных типов предприятий, которая способствует формированию направления инновационного развития.

Ключевые слова: инновация, инновационное развитие, инновационный механизм, отрасль, промышленное предприятие.

A.R. Dunska

Application of the cyclic theory and the theory of competitive advantages to the forecasting the directions of innovation development of the pulp and paper industry

Two basic approaches to forecasting the innovative development of industries: cyclic theory and theory of competitive advantages are identified and analyzed in the article. The necessity of taking into account the specific of industries in predicting their innovative development is substantiated. Basic theoretical concepts are used to predict the development of the pulp and paper industry. It is proposed classification of innovative types of companies that helps to the form the direction of innovative development.

Keywords: innovation, innovative development, innovative mechanism, industry, industrial enterprise.

Отримано 19.09.2012 р.